

درآمدهای نفت در حساب شخصی رضاخان

۱۷ اردیبهشت ۱۳۹۴ ساعت ۱۷:۵۴

در سال ۱۹۳۱، «چارلز. سی. هارت»، وزیرمختار آمریکا در تهران، گزارش داد که رضاشاه شخصاً بیش از یک میلیون پوند در لندن به حساب خود واریز کرده است

بر اساس تعدادی از اسناد بانکی که پهلوی‌ها به هنگام فرار دسته‌جمعی‌شان از ایران در سال ۱۹۷۸ از خود باقی گذاشتند معلوم می‌شود که اظهارات نیشدار «هارت» درباره حساب‌های بانکی رضاشاه در لندن از روی حدس و گمان نبوده است. آنچه هارت نمی‌دانست این بود که رضاشاه حساب‌های دلاری متعددی در لندن، ژنو و برلین دارد. اسناد باقیمانده احاکمی از انحراف مسیر درآمدهای نفتی ایران به حساب‌های شخصی رضاشاه است.^۱

سرهنگ رضاقلی امیرخسروی، مدیرکل بانک پهلوی، در تاریخ ۱۷ اوت ۱۹۳۱ طی نامه‌ای محرمانه به دکتر اکورت لیندن بلات، رئیس بانک ملی ایران نوشت: «عالیجناب، بنا به دستور اعلیحضرت، خواهشمند است با ارسال دستورالعمل تلگرافی به بانک میدلند در لندن دستور واریز ۱۵۰ هزار دلار به حساب اعلیحضرت نزد بانک وست مینیستر را صادر و مراتب را با تلگراف تأیید فرمایید. با احترام فراوان آقای رئیس، مدیر اکل، سرهنگ امیرخسروی.»^(۱) لیندن بلات در پاسخ نوشت: «عالیجناب، عطف به دستورالعمل شماره ۵۱۷۰ مورخ ۱۷ اوت حضرتعالی، احتراماً به عرض می‌رساند که روز گذشته به محض دریافت نامه شما، دستورالعمل تلگرافی برای واریز ۱۵۰ هزار دلار به حساب اعلیحضرت در بانک وست مینیستر با مسئولیت محدود در لندن به بانک میدلند با مسئولیت محدود در لندن ارسال شد. بانک وست مینیستر دستورالعمل تلگرافی ما را دریافت کرده و شما را از رسید پول مطلع خواهد ساخت. با احترام و سپاس فراوان عالیجناب، دکتر لیندن بلات، بانک ملی ایران.»^(۲)

در تاریخ ۴ سپتامبر ۱۹۳۱، بانک وست مینیستر واریز ۱۵۰ هزار دلار را تأیید کرد. البته انتقال پول در احواله‌های ۱۵۰ هزار دلاری به حساب‌های رضاشاه متوقف نشد. مثلاً، در تاریخ ۲۵ اوت ۱۹۳۲، بانک وست مینیستر واریز ۱۵۰ هزار دلار دیگر را به حساب اعلیحضرت تأیید کرد. در سال ۱۹۳۱، علاوه بر ۱۵۰ هزار دلاری که به حساب بانکی‌اش در لندن واریز شد، ۱۵۰ هزار دلار نیز در وجه او به یونیون بانک سوئیس و رایش کردیت گزانشافت برلین پرداخت شد.^۱

البته اهمیت نامه‌نگاری بالا به مبلغ جابجا شده نیست. با معیارهای رضاشاه، ۱۵۰ هزار دلار مبلغ بسیار ناچیزی بود، که فقط کسری از حواله‌های ماهیانه ارسالی از نیویورک به سوییس را تشکیل می‌داد. مطلب مهم اینجاست که درآمدهای نفتی ایران از طرف

شرکت نفت انگلیس و ایران به ذخیره مملکتی در لندن واریز می‌شد. این ذخیره در ابتدا نزد شعبه لندن بانک شاهنشاهی ایران نگهداری می‌شد، ولی بعد از مدتی به بانک میدلند لندن انتقال یافت. از اینجا کاملاً معلوم می‌شود که رضاشاه درآمدهای نفتی ایران را به حساب‌های شخصی‌اش سرازیر می‌ساخت.^۱

بلافاصله پس از تهاجم نیروهای خارجی به ایران و اشغال کشور در اوت ۱۹۴۱، دولت انگلیس اعلام کرد «ایرانی‌هایی» که در لندن سپرده استرلینگ دارند، در چارچوب نظارت‌های ارزی، هیچ‌گونه محدودیتی برای دسترسی به پولشان نخواهند داشت. مجله اکونومیست در یکی از مقالات خود نوشت: «ورود نیروهای انگلستان و شوروی به ایران با ستیزه‌جویی‌های مالی معمول جنگ همراه نبوده است. ایران به سرنوشت دشمن و سرزمین‌های اشغالی، و یا حتی سرنوشت ژاپن، که دارایی‌های استرلینگ‌شان مسدود شده است، اگر رفتار نخواهد شد. اتباع ایرانی کاملاً آزاد هستند - البته در چارچوب نظارت‌های ارزی - که به دلخواه خود با حساب‌هایشان و یا اوراق بهادار استرلینگ‌شان کار کنند.»^(۳)

چنانکه اشاره شد، به هنگام اعلام این خبر، موجودی خالص ذخیره مملکتی فقط ۳/۱ میلیون لیره بود. البته آنها تبعه ایرانی که مبالغ هنگفتی به لیره استرلینگ در لندن داشت همان رضاشاه بود. هدف از اعلان این اخبار جلب اطمینان و ترغیب رضاشاه به همکاری با انگلیس بود. او باید سریعاً تسلیم می‌شد و بدون سر و صدا با یک کشتی انگلیسی کشور را ترک می‌کرد. حتی در همان موقع هم در ایران می‌دانستند که رضاشاه نزدیک به ۳۰ میلیون لیره در لندن دارد. می‌گویند که عبدالحسین هژیر، از دستیاران معتمد خاندان پهلوی، «در اوایل دهه ۱۹۴۰ به انگلستان رفته بود تا ثروت رضاشاه را آزاد کند - چیزی حدود ۲۰ تا ۳۰ میلیون لیره یا بیشتر - که دولت بریتانیا در طول جنگ مسدود کرده بود.»^(۴)

پی‌نوشت‌ها:

۱- نامه امیرخسروی به لیندنبلات، مورخ ۱۷ اوت ۱۹۳۱.

۲- نامه لیندنبلات به امیرخسروی، مورخ ۱۸ اوت ۱۹۳۱.

۳- اکونومیست، مورخ ۳۰ اوت ۱۹۴۱.

۴- فرمانفرمایان و فرمانفرمایان، خون و نفت، ص ۲۰۴.

منبع: دکتر محمدقلی مجد، رضاشاه و بریتانیا مؤسسه مطالعات و پژوهشهای سیاسی صص ۳۶۴-۳۶۶

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۳۰۳۱۸/رضاخان-شخصی-حساب-نفت-در-آمدها>